

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

XXII/3

**БЕОГРАД
1976.**

НАШ ЈЕЗИК

Књига XXII (нова серија)

Св. 3

САДРЖАЈ

Речник и језичка култура (Поводом изласка из штампе последње књиге Рјечника ЈАЗУ) (ЖИВОЈИН СТАНОЈЧИЋ)	95—97
О босанско-херцеговачкој деklinацији <i>Sálko, Sálkē</i> (неколико речи) (РАДОСАВ БОШКОВИЋ)	98—100
Предлог код с генитивом неправих (конкретизованих) глаголских именица (МИЛИЦА РАДОВИЋ-ТЕШИЋ)	101—115
Поводом неких предлога за допуну правила о знацима интерпункције (МИХАИЛО СТЕВАНОВИЋ)	116—122
Још о промени именица типа <i>Раде</i> (МИЛИЈА СТАНИЋ)	123—125

Транскрипција јапанских и кинеских имена

(1) Начелна и конкретна питања транскрипције имена из далекоисточних језика (МИТАР ПЕШИКАН)	126—137
(2) Кинеска географска имена у нашој картографији (РАДМИЛА КОВАЧЕВИЋ)	137—143
(3) Особености кинеских властитих имена (LI JU-GIU)	143—146
(4) Правила и примери транскрипције јапанских географских имена (НИКОЛА РОДИЋ)	146—149

Текућа питања језичке културе

Глаголи <i>уснути</i> и <i>уснути</i> (МИЛИЦА ВУЈАНИЋ)	150—152
Потреба сарадње ономастичара и географа (ЗВЕЗДАНА ПАВЛОВИЋ)	153—155
О српскохрватским и албанским именицама на <i>-ар</i> (Поводом облика <i>Косовар</i>) (ДРАГУТИН МИЋОВИЋ)	155—157

Хроника

VI међународни научни састанак слависта у Вукове дане (ЉИЉАНА ЈУХАС)	158—160
О једном корисном терминолошком приручнику (ДАРИНКА ГОРТАН-ПРЕМК)	160—161
Уз Речник жаргона (ДАРИНКА ГОРТАН-ПРЕМК)	161—162

Како је познато, данас сваки Кинез има име састављено од три дела (у писму три знака). Први део сачињава презиме. Други део (први слог после презимена) јесте име којим се носиоца обично служи у широј средини. Оно се не може случајно одабрати, него је условљено положајем носиоца у оквиру своје породице (свака породица има свој списак оваквих имена која се могу дати новорођенима). Трећи део дају родитељи или неко од родбине, и то је име за употребу у кругу породице, помоћу којег се чланови породице обраћају носиоцу (ово име има и данас апелативно значење, као на пример „зима“, „лето“, „цвет“, „бисер“ и сл.); у старо доба жена је имала само ово име, док су прва два дела употребљавана само за мушкарце.

У кинеској латиничкој транскрипцији не пишу се сва три дела имена одвојено, као што је то обичај у разним европским транскрипцијама, него се између друга два дела пише цртица, а уз то последњи део почиње малим словом (нпр. Liang Qi-chao, Wei Liang-fu и сл.).

Dr Li Ju-giu
(Букурешт)

ПРАВИЛА И ПРИМЕРИ ТРАНСКРИПЦИЈЕ ЈАПАНСКИХ ГЕОГРАФСКИХ ИМЕНА

Јапански језик по својој структури заузима посебно место међу источноазијским језицима. Фонетско-фонолошки инвентар јапанског језика представља врло упрошћен систем. Вокалски систем се састоји од пет стандардних вокала, који могу бити кратки и дуги: *a*, *e*, *i*, *o*, *u*. Јапански консонантски систем је нешто сложенији. Наиме, сви консонанти, зависно од позиције, могу бити тврди и меки. У латиничкој интернационалној транскрипцији јапански консонанти имају деветнаест графема. Због таквог фонетско-фонолошког састава јапанског језика транскрипција јапанских имена не представља тешкоћу у нашем језику. Ако елиминирамо обележавање дужине код јапанских вокала и геминате код сугласника, онда можемо врло једноставно углавном све јапанске фонеме нормално прегочити у српскохрватски језички систем.

У српскохрватском језику јапанска имена у научној географској литератури и уопште у пракси дају се на два начина: а) интернационални (латиницом) и б) наш фонетски (ћирилицом, а може и латиницом). У преношењу јапанских имена латиницом нема тешкоћа јер већ постоји устаљени западноевропски систем транс-

крипције који се примењује и у нас, док у фонетској транскрипцији јапанских имена може доћи до неуједначености и погрешне транскрипције.

У овоме прилогу ми ћемо дати систем транскрипције јапанских имена за фонетски лик, што најчешће значи најближе представљање јапанског изговора, као што је случај и у интернационалној и јапанској латиничкој транскрипцији.

У транскрипцији јапанских вокала *a*, *o*, *e*, и нема тешкоћа, нпр.:

за А имамо *a*: *Абашири* (Abashiri), *Асахигава* (Asahigawa), *Каназава* (Kanazawa) и сл.

за О имамо *o*: *Окајама* (Okayama), *Омуџа* (Ōmuta), *Осака* (Ōsaka), *Хоншју* (Honshū) и сл.

за Е имамо *e*: *Еми*, *Сендај* (Sendai), *Сасебо* (Sasebo), *Химеџи* (Himeji), *Кобе* (Kōbe) и сл.

за У имамо *u*: *Урава* (Urawa), *Уцуномија* (Utsunomiya), *Фукуока* (Fukuoka), *Сузу* (Suzu), и сл.

Једино вокал *I* се у српскохрватском језику може двојако транскрибовати: а) као *и* на почетку речи и у медијалним позицијама: *Иванај* (Iwanai), *Икуно* (Ikuno), *Мориока* (Morioka), *Абашири* и сл. и б) као *ј* на крају речи иза самогласника: *Сендај*, *Сакај* (Sakai), *Фукуј* (Fukui), *Иванај*, *Ваканај* (Wakkanai) и сл.

Што се тиче јапанског сугласничког система, ситуација је нешто сложенија у односу на српскохрватски консонантизам. Једна од најочљивијих одлика јапанског консонантизма јесте постојање палатализованих, умекшаних сугласника. Испред вокала *и* сви сугласници су палатализовани, а испред *е* остају тврди. Та умекшаност испред *и* у нашој фонетској транскрипцији је прелевантна, док се испред других вокала умекшаност обележава у јапанској латиничкој пракси са *у*, што ми преносимо као *ј*. Ово се, међутим, не односи на три јапанска палатална сугласника, који имају посебне графеме — *CH*, *SH*, *J*, што ми преносимо као *ч*, *ш*, *џ*.

Према уобичајеној јапанској латиничкој транскрипцији јапански консонанти транскрибују се у наш језик на следећи начин:

за јапанско В имамо наше *б*: *Бихоро* (Bihoro), *Маебашџи* (Maebashi), *Кобе*, *Сасебо*, и сл.

за Д имамо *д*: *Хакодаџе* (Hakodate), *Хокаудо*, *Кџиивада* (Kishiwada), *Асахи Дахе* (Asahi Dahe) и сл.

за СН имамо *ч*: *Чиба*, *Кочи* (Kōchi), *Хиџџачи* (Hitachi), *Чокај* (Chokai), *Иџиномија* (Ichinomiya) и сл.

за F имамо *ф*: *Фукуока*, *Фукуџима* (Fukushima), *Фукаура* (Fukaura), *Фукуј* (Fukui), *Гиџу* (Gifu) и сл.

за Н имамо *х*: *Хироџима* (Hiroshima), *Хамада* (Hamada), *Хамаматсу* (Hamamatsu), *Обихиро* (Obihiro) и сл.

за J имамо *и*: *Јама* (Jama), *Фуџијама* (Fujiyama), *Хонџо* (Honjō), *Таџима* (Tajima), *Химеџи* (Himeji) и сл.

за K имамо *к*: *Кагоџима* (Kagoshima), *Каназава* (Kanazawa), *Китакјуџу* (Kitakyūshū), *Јокосука* (Yokosuka) и сл.

за M имамо *м*: *Маџумоџо* (Matsumoto), *Маџујама* (Matsuyama), *Мориока* (Morioka), *Јамагата* (Yamagata) и сл.

за N имамо *н*: *Нагано* (Nagano), *Нагасаки* (Nagasaki), *Нагоја* (Nagoya) и сл.

за P имамо *п*: *Порошири* (Poroshiri), *Поронај* (Poronai), *Перуфуне* (Perufune), *Сайорџо* (Sapporo) и сл.

за R имамо *р*: *Ребун* (Rebun), *Ришири* (Rishiri), *Урава* (Urawa), *Мураками* (Murakami), *Цуруга* (Tsuruga) и сл.

за S имамо *с*: *Сахај* (Sakai), *Сага* (Saga), *Сендај*, *Хироџима* (Hiroshima), *Кавасаки* (Kawasaki), *Осака* (Osaka) и сл.

за SH имамо *ш*: *Ширакава* (Shirakawa), *Шизуока* (Shizuoka), *Шимизу* (Shimizu), *Шикоку* (Shikoku), *Шимоносеки* (Shimonoseki), *Токуџима* (Tokushima), *Ишикари* (Ishikari) и сл.

за T имамо *т*: *Такасаки* (Takasaki), *Такаока* (Takaoka), *Тоттори* (Tottori), *Онџаке* (Ontake), *Митџо* (Mito) и сл.

за TS имамо *ц*: *Цуруга* (Tsuruga), *Цуруока* (Tsuruoka), *Цуруги* (Tsurugi), *Маџујама* (Matsuyama), *Оџу* (Otsu), *Јаџуџиро* (Yatsushiro) и сл.

за W имамо *в*: *Вакајава* (Wakayawa), *Ваканај*, *Уваџима* (Uwajima), *Каваџо* (Kawagoe), *Каназава*, *Кавасаки* (Kawasaki), *Јаваџахама* (Yawatahama) и сл.

за Y имамо *ј*, како на почетку речи и у међусамогласничком положају (кад у ствари значи посебну фонему), тако и кад служи као знак палаталности сугласника: *Јамагучи* (Yamaguchi), *Јокаџичи* (Yokkaichi), *Јокохама* (Yokohama), *Нагоја* (Nagoya), *Тојохаши* (Toyouhashi), *Ичиномиџа*, *Маџујама*, *Мијако* (Miyako), *Окајама* и сл.; *Кјоџо* (Kyōto), *Кјуџу* (Kyūshū), *Кјога* (Kyōga), *Њудо* (Nyūdō), *Рјукју* (Ryūkyū) и сл.

за Z имамо *з*: *Изумо* (Izumo), *Маџуру* (Maizuru), *Макуразаки* (Makurazaki), *Маџузака* (Matsuzaka), *Мијазаки* (Miyazaki) и сл.

Ова правила фонетске транскрипције јапанских географских имена резултирају из већ устаљене наше праксе. Наиме, у нашој географској терминологији и у нашим атласима писаним ћирилицом огледа се уједначеност у транскрипцији јапанских географских имена. Одступања од изнетих правила су врло ретка. Тако, на пример, уместо *ј* < *и* имамо на крају *и* у нашој фонетској транскрипцији на неколико места: *Румои*, *Иванџи* (Велики атлас света, Прo-светина енциклопедија). Затим писање *ј*. м. *и* иза вокала *а* испред сугласника: *Маџуру* м. *Маџуру*. У неким случајевима би требало развити прелазно *ј*, у случајевима које предвиђа наш правопис

(в. Правопис, т. 46 i), што у неколико примера фонетске транскрипције јапанских имена није спроведено: *Хиучи* м. *Хијучи* (ВАС), *Тенриу* м. *Тенрију* (ВАС). У примеру Фукуј (Fukuji) у ВАС имамо на крају додато једно *и*: *Фукуји*, за што нема оправдања. Јапанско *У* које стоји иза сугласника да би га умекшало редовно је транскрибовано у нашој фонетској транскрипцији као *ј* (нпр. *Кјојо* и сл., о чему је већ било речи). Међутим, у имену главног града Јапана то није доследно спроведено због устаљеног и већ традиционалног начина употребе у нашој пракси, па се пише и чује *Токио* м. *Токјо* (Токуџ), како је и у ВАС, док у Просветиној енциклопедији гласи *Токјо*. Сматрамо да би враћање на изговор и писање *Токјо* уносило забуне, па предлажемо да остане већ укоревљено *Токио*. У Просветиној енциклопедији имамо за острво *Кјушу* погрешан облик *Кјушију*. За појаву *ј* иза *ш* нема оправдања. У Атласу свијета Југославенског лексикографског завода м. *Okushiri* (cf. Larousse du XXe siècle, T. IV, карта Јапана) имамо *Okujiri*, што би у фонетској транскрипцији било *Окуири*. Међутим, и ВАС и Просветина енциклопедија имају правилно *Окуири*.

Ово су ретка одступања, а општа правила фонетске транскрипције примењена су у традиционалној пракси у нас. За разлику од кинеског, овде, као што се види, имамо једноставну ситуацију.

Предложена правила транскрипције јапанских фонема углавном одговарају јапанском изговору. У то смо се уверили слушајући изговор једног броја јапанских географских имена. Наиме, госпођица Ито Кеико, музиколог из Јапана на усавршавању у Београду, љубазно се одазвала нашој молби и прочитала више, за ову прилику, одабраних географских имена. Утисак који оставља изговор фонема СН, Ј и SH не подудара се са предложеном транскрипцијом (*ч*, *и* и *ш*), него би се могао означити као *с'*, *з'* и *с'*, али због непостојања таквих фонема у нашем књижевном језику и због већ устаљене традиције у нас, ми смо остали код *ч*, *и* и *ш*. Познату јапанску редукцију високих вокала (*i* и *u*) у извесним позицијама ни међународна латиничка транскрипција, а ни наша традиционална пракса не бележе, па смо и ми остали при обележавању редуктованих високих вокала као *и* и *у*. Изговор вокала *i* иза вокала *a* испред консонанта оставља утисак неслоговног *i* (*i*), али смо и ту, због непостојања таквог неслоговног *i* (*i*) у нашем књижевном језику, остали при обележавању *и* а не *ј*. У осталим случајевима, међутим, имамо потпуно слагање са предложеним нашим системом.

Никола Родић